

Det svenska jordbruket läggs ner i tysthet medan allt mer mat importeras!

- Sverige saknar en livsmedelsstrategi!
- Jordbrukarna har ett helt annat stöd i andra europeiska länder!
- Sverige står på sidan när den europeiska jordbrukspolitiken formas!
- Varför serveras så mycket halvfabrikat och importerade livsmedel i vård och skola?
- Varför är det så svårt för samhället att upphandla svensk mat?

Författarna Susanne Gäre och Gunnar Lyckhage har rapporterat om utvecklingen, för att väcka debatt och skapa förändring. Det är bråttom, om vi skall ha kvar ett svenskt jordbruk, en svensk livsmedelsproduktion, öppna landskap och en levande landsbygd!

Maten står i fokus. Mest pratas det nu om närodlad mat och gårdsbutiker, som står för knappa fyra procent av matproduktionen i Sverige. Men vad händer med resterande 96 procent?

Vi importerar mer och mer mat samtidigt som de svenska bönderna håller på att försvinna.

Regelkrångel, stränga djurskyddslagar och lågprisimport hotar i praktiken deras verksamhet.

Samtidigt behövs bönder mer än någonsin. Efterfrågan på mat globalt beräknas öka med 70 procent fram till 2050.

Den svenska Upphandlingsutredningen kan bli mycket viktig för den offentliga måltiden. Den blev klar i början av 2013 och kompletteras nu av EU:s nya upphandlingsdirektiv, från januari 2014.

Den offentliga måltiden är livsviktig för barn, sjuka och gamla. Komplicerade regelverk och upphandlingsförfaranden hotar kvaliteten på maten och måltiden. Hur förändrar vi detta? Kommer det över huvud taget att finnas någon svensk mat att upphandla i framtiden?

I Europa handlar det om CAP, the Common Agriculture Policy, (den europeiska jordbrukspolitiken) som diskuteras just nu och som ska spikas 2013 för sju år framåt. En het potatis...

Om dessa stora frågor vill vi skapa debatt.

Vad handlar det om egentligen?

- Det är bråttom om vi ska ha någon livsmedelsproduktion kvar i Sverige. Ska Sverige lägga ner sitt jordbruk nu när behovet av mat är större än någonsin? 2050 har vi nio miljarder munnar att mätta. Efterfrågan på jordbruksprodukter beräknas öka med 70 procent. Är det inte slöseri då att låta Sverige växa igen med björksly och gran?
- Upp mot 60 procent av det kött vi äter är importerat. Arla håller på att bli en multijätte och lägger ut fler och fler krokar utomlands. Skånemejerier säljs till Frankrike. Snart skickas den sista svenska grisen till slakt. Och sedan?
- Fortsätter det i den här takten har vi inga bönder om 12-13 år. De senaste tre åren har 20 procent av Sveriges heltidsbönder försvunnit. I dag finns 22 000 heltidsarbetande lantbrukare och runt 90 000 jordbruksföretag kvar.
- Vad händer om vi är totalt importberoende, har avskaffat all kunskap om att bruka jord och producera mat storskaligt och är i händerna på andras välvilja? När vi har alla förutsättningar i form av vatten, bra jord och tekniskt och praktiskt kunnande finns ändå ingen framtidsstrategi eller politisk linje för svensk jordbruksproduktion.
- Kvaliteten på den offentliga måltiden är av särskilt stor betydelse, eftersom den serveras till barn, sjuka och gamla. Ändå anser en majoritet av kostchefer i offentlig sektor att det är mycket svårt att upphandla den kvalitet på livsmedel som man vill ha. Regelverket och de stora grossisterna sätter käppar i hjulet. Behöver det vara så?
- Det svenska jordbruket borde vara en nyckelfråga både ur näringslivssynpunkt, ur ett folkhälsoperspektiv och för att garantera vår självförsörjning vid exempelvis medicinska, politiska, ekonomiska eller energiförsörjningskriser.

Vi har delat upp diskussionen i fyra delar, med frågor kring följande ämnen;

- Det svenska jordbrukets historia
- CAP, den europeiska jordbrukspolitiken
- Den offentliga måltiden och hur den upphandlas
- Framtiden – vart är vi på väg?

Det svenska jordbrukets historia

Diskussionsfrågor

- ☐ Hur fort går avvecklingen av det svenska jordbruket? Varför är det så?
- ☐ Hur stor andel av jordbrukarna är under 35 år? Varför?
- ☐ Hur stor andel av BNP utgör jordbruket, förr och nu? Varför tror du det är så?
- ☐ Sverige har haft 3,7 miljoner hektar åkermark. Hur stor var siffran 2007? Vad händer med det svenska landskapet?
- ☐ 1870 stod jordbruket för 25 % av exporten. Hur stor var siffran 2007?
- ☐ I dag importeras mer än hälften av livsmedlen. Butikernas lager räcker bara några dagar. Vi har inga beredskapslager. Vad gör vi om importen slutar fungera, på grund av pandemier, energikris, finansiella eller ekonomiska kriser? Hur skall vi hantera detta?
- ☐ Det svenska jordbruket avvecklas i snabb takt. Hur kan man vända den utvecklingen?

CAP – den europeiska jordbrukspolitiken

Diskussionsfrågor

- ❑ Hur kan Sverige påverka jordbrukspolitiken? I den nya europeiska CAP-reformen, som just nu är ute på remiss och som ska gälla fram till 2020, är det nationella utrymmet större än tidigare. Ta reda på vad det är vi kan påverka? Vilket nationellt utrymme finns?
- ❑ I många andra europeiska länder har jordbruksfrågor mycket större intresse och får mycket mer utrymme i exempelvis media. På jordbruksmässor i Frankrike är det status bland politikerna att visa upp sig. Varför är intresset och kunskapen så liten i Sverige? Varför har jordbruket så lite folkligt stöd jämfört med andra länder?
- ❑ Finansminister Anders Borg sa nyligen i en intervju att han inte tror på Sveriges konkurrenskraft i storskaligt jordbruk. Klarar vi oss utan storskaligt jordbruk? Hur mycket av den totala matkonsumtionen i Sverige kommer från produktionen i projektet Matlandet, som Anders Borg förespråkar? Hur påverkas vi av att allt mer mat importeras och att vi nu importerar mer än 50 procent, varannan tugga, av det vi äter? Vilka konsekvenser får den ökande importen på hälsan, ekonomin, jobben och landskapen?

Den offentliga måltiden och hur den upphandlas

Diskussionsfrågor

- ❑ Det serveras 3 miljoner offentliga måltider per dag, till barn, sjuka och gamla. Det blir 1,1 miljarder måltider per år och kostnaden för dessa livsmedel beräknas till 8 miljarder kronor. Det skulle betyda mindre än 8 kronor per måltid. Är det rimligt att så lite pengar läggs på matkvaliten till de grupper där maten är extra viktig?
- ❑ Sverige har en bättre djurskyddslagstiftning än nästan alla länder, men samtidigt köper offentlig sektor det allra mesta köttet från utlandet, medan svensk köttproduktion krymper. Är detta rimligt? Är det moraliskt försvarbart?
- ❑ De allra flesta kostcheferna i kommuner och på sjukhus ser det som svårt eller omöjligt att köpa det man vill ha inte på grund av ekonomin utan på grund av upphandlingslagstiftningen. Kan man göra något åt detta?
- ❑ I många livsmedelsupphandlingar ställs krav på att leverantören skall kunna leverera hela sortimentet av produkter. Vad betyder detta för små lokala leverantörer? Går det att ändra på hur man upphandlar?
- ❑ Finland har antagit en nationell livsmedels- och försörjningsstrategi. I deras offentliga upphandlingar står importerad mat för cirka 20 % av inköpen. I Sverige importeras mer än hälften av maten i den offentliga måltiden från utlandet. Hur skall vi ändra på detta?
- ❑ Om vi skall få bättre matvanor, äta mindre halvfabrikat och färdigmåltider, hur borde den offentliga sektorn roll i detta förändringsarbete se ut? Kan offentlig sektor gå i spetsen och vara ett föredöme?

Framtiden – vart är vi på väg?

Diskussionsfrågor

- ❑ Hur bör Sverige forma en livsmedelsstrategi som tryggar landsbygdens framtida utveckling och som säkrar vår försörjning vid olika slags kriser? Vad krävs mer för en fungerande landsbygd, i form av infrastruktur, kommunikation, handel och företagande, vård, omsorg och utbildning etc.
- ❑ Vid G 120-konferensen 2011 konstaterades att världen behöver en ny modell för jordbrukspolitiken. Samtidigt förundrades många över det svenska ointresset för dessa frågor. Hur ändrar vi det politiska klimatet i Sverige?
- ❑ Måste förändringar ske på global nivå eller kan vi börja i vårt eget lokalsamhälle? Vad är möjligt att göra?
- ❑ Anders Wijkman och Johan Rockström skriver i boken ”Den stora förnekelsen” att människans livsstil är på kraftig kollisionskurs med naturen. Stämmer det, och hur kan vi i så fall förändra utvecklingen?
- ❑ Är GMO (genmodifierade) grödor en väg att gå eller skapar de nya risker?
- ❑ Världens behov av livsmedel ökar kraftigt, samtidigt som bristen på jordbruksmark ökar och har resulterat i så kalla landgrabbing, att länder eller företag köper eller långtidshyr jordbruksmark i andra länder. Ändå lägger vi ner svenska jordbruk och låter markerna växa igen. Hur borde vi göra?

Referenser

Bakgrundsutredning för uppgörandet av nationell livsmedelsstrategi 2020 (Finland 2009):

<http://www.slc.fi/utlatandeutskrift.asp?id=353>

Upphandlingsutredningens delbetänkande från 21 november 2011, På jakt efter den goda affären – analys och erfarenheter av den offentliga upphandlingen:

<http://www.regeringen.se/sb/d/13904/a/180720>

Konkurrensverkets utredning, Mat och marknad – från bonde till bord, 2011.

http://www.kkv.se/upload/Filer/Trycksaker/Rapporter/rapport_2011-3.pdf

Christina Möll:s utredning åt LRF kring djurskyddskrav, Därför kan djurskyddskrav ställas vid livsmedelsupphandlingar.

<http://www.lrf.se/PageFiles/56259/Europakontoret%20Rapport%202011.pdf>

Professor Niklas Bruuns rättsutlåtande åt Miljöstylningsrådet, Externt rättsutlåtande om djurskyddskrav i offentlig upphandling.

http://msr.se/Documents/rapporter/MSR_2011_1.pdf

Lästips

Matens pris, Malin Olofsson, Daniel Öhman

Döden i grytan, Henrik Ennart, Mats-Eric Nilsson

Jordbruken i siffror åren 1866-2007, Jordbruksverket, 2011